

Spodbujanje jezikovnih zmožnosti v vrtcu

Nataša Petrič, dipl. vzgojiteljica, Vrtec Martin Krpan Cerknica

Znanja, spretnosti in sposobnosti pismenosti otrok so že v predšolskem obdobju odvisne od govnih spodbud tako v primarnem okolju kot tudi v vrtcu. Pri načrtovanju tematike v oddelku otrok starosti 4-5 let sva s sodelavko izhajali iz ugotovitev, da nekateri otroci zaradi slabšega govora, skopega besednega zaklada ali tujejezične komunikacije v domačem okolju potrebujejo dodatne spodbude za razvoj govora in bogatenje besednega zaklada.

Ključni pojmi: otrok, predšolsko obdobje, vrtec, primarno okolje, govor.

Uvod

Na podlagi najinih opažanj in ugotovitev ob vsakodnevni komunikaciji z otroki sva s sodelavko načrtovali tematski sklop s področja jezika, ki smo ga izvajali več mesecev. V tematski sklop so se spontano vključevala vsa področja kurikuluma. Pri izbiri ciljev sva si pomagali s Kurikulumom za vrtce (2009).

Globalni cilj:

- spodbujanje jezikovnih zmožnosti (artikulacija, besednjak, besedila, komunikacija itd.).

Operativni cilji:

- otrok v vsakdanji komunikaciji posluša jezik in je vključen v komunikacijske procese z otroki in odraslimi,
- otrok razvija jezikovno zmožnost ob vsakodnevnih dejavnostih ter v različnih socialnih situacijah,
- otrok uživa in se zabava ob nesmiselnih zgodbah, rimah, glasovih in besednih igrar, ugankah, izštevankah ...,
- otrok se uči pravilnega rokovanja s knjigo.

Poleg načrtovanih dejavnosti, omenjenih in predstavljenih v nadaljevanju, so naju otroci navdihnili tudi za številne spontane dejavnosti, za katere sva ideje dobili iz trenutnih razmišljanj, vprašanj, pogovorov otrok.

Skrivnostna škatla

Načrtovane dejavnosti smo najpogosteje izvajali po zajtrku v čarobnem krogu. Vsakodnevno sva pripravili skrivnostno škatlo, v katero sva skrili pripomočke za izvedbo posameznih dejavnosti, otroke pa sva spodbujali k ugibanju, kaj jim je škatla skrila. Ob tem sva dobili veliko zanimivih, smešnih in tudi nesmiselnih odgovorov (npr. slon, drevo ...), otroci pa so pogosto tudi ponavljali en za drugim. Da bi otroke spodbudili k samostojnemu razmišljanju, sva uporabili igro Bomba, pri kateri mora otrok povedati besedo, ob tem pa paziti, da bomba v njegovih rokah ne »eksplodira«. Kljub temu da so otroci med igro zelo uživali, pa sva opazili, da pod pritiskom težje razmišljajo. Poleg omenjene igre sva otrokom skrili slikopise, igre za artikulacijo, uganke, izštevance, prav in narobe pravljiice, zgodbe za vsak dan, gledališče (po vsebini pravljiice), abecedo ... Otroci so skrivnostno škatlo popolnoma sprejeli, in če je kakšen dan nismo uporabili v krogu, so spraševali, zakaj jim ni nič skrila. Odgovorili sva jim, da skrivnostna škatla počiva. Ob odsotnosti škatle smo ponavljali pesmice in deklamacije, se pogovarjali o doživetjih med vikendi, se

igrali izmišljarije (govorne igre), iskali rime, ustvarjali spontane predstave, ponavljali vrtčevska pravila, izvajali socialne, gibalne in rajalne igre ...

Slikopis

Tematski sklop smo pričeli s slikopisom. Skrivnostna škatla, ki tudi sicer vsakodnevno razveseljuje otroke, jim je tokrat skrila zgodbo v obliki slikopisa. Nekaj otrok je takoj ugotovilo, da sličice v zgodbi nadomeščajo besede. Ostali otroci so za to potrebovali več slikopisov. Zgodbe v obliki slikopisov so bile otrokom zelo zanimive in s sodelavko sva prišli na idejo, da bi s tem tudi zaključili tematski sklop. Sprva sva razmišljali, da bi vsak otrok z najino pomočjo izdelal svoj slikopis. Ker pa bi bil postopek dolgotrajen, otrokom pa želiva vsakodnevno omogočiti čim več proste igre in gibanja na prostem, sva se odločili, da izdelamo skupinski slikopis. Vsak otrok je iz revije samostojno izrezal tri sličice in ob njih povedal kratko zgodbo, ki se je nadaljevala s sličicami naslednjega otroka. Vse sličice so sestavile zanimivo zgodbo, na katero so bili otroci zelo ponosni. Midve pa sva vsakemu otroku zgodbo pripravili za domov.

Lačna žabica

Za spodbujanje razvoja govora sva z otroki izvajali različne igre z artikulacijskimi vajami. Pri pripravi sva si pomagali s slikanico Larino potovanje, v kateri so poleg igrive zgodbe tudi kartice z vajami. Kartice sva večkrat skrili v skrivnostno škatlo in si sproti izmišljali naloge. Otroci so se ob najinih smešnih obrazih zelo zabavali. Kartice imajo otroci še vedno vsakodnevno na voljo v jezikovnem kotičku, skupaj s slikopisi, pe-

smicami, deklamacijami in črkovlakom, ki ga bom predstavila v nadaljevanju. Prav tako imajo otroci vsakodnevno na voljo Lačno žabico. Gre za didaktični pripomoček, s katerim sva s sodelavko želeli doseči, da otroci preko igre izvajajo artikulacijske vaje. Uporabili sva večjo kartonsko škatlo in vanjo naredili večjo luknjo. Naloga otrok je bila, da žabico s pihanjem kosmov vate nahranijo. Pripomoček je otrokom prinesel veliko zabave, med seboj pa so tudi tekmovali, kdo bo žabico bolj nahranil.

Spontano gledališče

V čarobnem krogu smo večkrat brali zgodbe iz skrivnostne škatle. Otroci so seveda budno spremljali ilustracije, ki so se skrivale v slikanicah. Ker nisva želeli ostati zgolj pri branju, sva otroke spodbudili, da izdelajo ploske lutke z motivi likov iz zgodb. Nekateri otroci so izdelali lutke, ki niso nastopale v zgodbah, vendar naju to ni motilo. Otrokom sva omogočili, da so se prepustili ustvarjalnosti in domišljiji. Lutke sva jim pomagali nalepiti na paličice in jih spodbujali k temu, da nama pripravijo predstavo. Pred tem so se že srečali z gledališčem Kamišibaj in večina otrok je razumela, kaj pričakujeva od njih. Kljub temu da sva imeli pripravljen kotiček, ki bi ga uporabili za izvedbo predstave, so naju otroci prehiteli in naju prijetno presenetili. Sami so postavili stole v vrsto in nanje prislonili telovadno blazino. Nekaj otrok se je nato skrilo za blazino, izza blazine so pokukale lutke. Otroci so bili med izvedbo predstave v svojem domišljijem svetu in so se lepo dopolnjevali. Ob koncu predstave so seveda prejeli glasen aplavz, ki pa je spodbudil tudi ostale otroke k izvedbi predstave. Tako sva kar nekaj časa sedeli pred odrom in opazovali izvirnost in ustvarjalnost izpod otroških rok.

V knjižnici

Obiskali smo tudi knjižnico v domačem kraju, kjer si je vsak otrok izbral eno knjigo za izposajo. V vrtcu smo jih nato v čarobnem krogu prebirali. Za ta namen sva uporabili čarobno škatlo, v kateri se je skrivalo toliko lističev, kolikor je bilo prisotnih otrok. Le na enem od lističev pa je bila narisana rumena pika. Tisti otrok, ki je iz škatle izvil listič z rumeno piko, je prinesel knjigo, ki si jo je izbral v knjižnici. Knjigo smo prebrali, si pogledali ilustracije ter se pogovorili o njeni vsebini. Rdeča nit pogovora je bila odvisna od vsebine izbrane knjige. V primeru pesmic in izštevank smo le-te ponavljali, v primeru zgodbe smo obnovili zgodbo in predstavili glavne junake, v primeru poučnih slikanic pa sva otroke spodbujali k iskanju ustreznih odgovorov. Z obiskom knjižnice sva želeli, da bi se vsi otroci srečali s svetom, v katerem živijo pravljice, in tja čim pogosteje popeljali tudi svoje starše.

Črkovlak

Otroci v vrtcu običajno še ne znajo pisati, med igro pa sva s kolegico večkrat opazili, da uporabljajo posamezne črke kot simbole za zapis (delajo se, da pišejo). Pokazalo se je, da večina otrok že pozna posamezne črke abecede, eden od njih pa celo črkuje besede. Kljub temu da otroci niso zadnje leto v vrtcu, sva se na podlagi opaznanj in interesa otrok odločili, da vključiva abecedo. Preko pesmi Črkovlak sva otroke popeljali v pisani svet črk, iz abecede pa smo izdelali vlak, ki jim je vsakodnevno na razpolago za opazovanje, prepoznavanje in preslikavo posameznih črk, pa tudi besed. V čarobnem krogu smo simbole otrok zamenjali s prvimi črkami njihovih imen – vsak otrok je poiskal svojo črko in jo postavil na svojo piko v krogu. Da bova v tematski sklop vključili dejavnosti za zgodnje predopismenjevanje, se je pokazalo šele kasneje, saj so otroci pokazali veliko zanimanja za spoznavanje črk in abecede. Zato sva v ta namen izdelali preprost didaktični pripomoček. Vrečko za živila sva napolnili z brivsko peno, otroci pa so na vrečko s prsti pisali in brisali črke, se pri tem zabavali in si sproti izmišljali, kaj bi narisali na predlogo. Ko sva na roditeljskem sestanku staršem predlagali, naj otroci v vrtec prinesejo brezčrtne zvezke, je bil najin namen, da usvojijo uporabo zvezka (da ga prav obrnejo, vedo, kje je začetek in kje konec, rišejo na vsako stran ...). Kasneje pa smo zvezke uporabili tudi za preslikavo in prepoznavanje posameznih črk in imen otrok.

Povej mi zgodbo

Poleg spodbud, ki jih otroci dobijo v vrtcu, pa je zelo pomembno, da je dovolj ustreznih spodbud za razvoj govora in besednega zaklada tudi v primarnem okolju. Zato sva se odločili, da k sodelovanju povabiva tudi starše. Razmišljali sva, kako bi nalogo naredili otrokom čim bolj zanimivo, hkrati

pa dali poudarek na samostojno pripovedovanje. Obenem sva želeli pripraviti nalogo, s katero ne bi preveč obremenili staršev. V škatlico, ki sva jo tematsko okrasili, sva dali ploščke s sličicami (sedem sličic) in jasno navodilo za izvedbo: vsak otrok ob sličicah pove zgodbo, starš pa njegove besede zapiše na list papirja. Vsak otrok je zgodbo potem predstavil v vrtcu. Dobili smo veliko različnih kratkih zgodb in pri večini zgodb se je čutilo, da so avtorji otroci. Pri zgodbah, iz katerih je bilo razvidno, da so avtorji starši, pa sva otroke spodbudili, da so ob sličicah povedali svojo zgodbo. Nad izbiro in izvedbo naloge sva bili zadovoljni, saj je bilo prijetno vedno znova opazovati otroke, kako komaj čakajo, da pokažejo svoje sličice ter povedo svojo zgodbo. Uspešno pa je bilo tudi sodelovanje s starši.

Evalvacija

Čeprav sva tematski sklop načrtovali za določeno obdobje, sva z njim nadaljevali, saj so naju otroci sproti navdihovali za številne spontane dejavnosti. Kljub ustrezno načrtovanim in izvedenim dejavnostim je bil ob koncu tematskega sklopa viden le manjši napredek. Vendar pa je to glede na sta-

rostno obdobje povsem po pričakovanjih, saj gre za področje, pri katerem je proces napredovanja dolgotrajen, zato še naprej spontano vključuje dejavnosti z artikulacijskimi vajami, pogovori, branjem pravljic ... S tem želiva vsem otrokom omogočiti, da dosežejo razvojne mejnike na področju govora še pred vstopom v šolo.

Zaključna misel

Spodbudno učno okolje v predšolskem obdobju igra pomembno vlogo pri razvoju in učenju, saj otrok že v zgodnjem otroštvu razvija svoje jezikovne zmožnosti. Uči se komunicirati z okolico in sporočati svoje želje in potrebe. Zato je pomembno, da tako v vrtcu kot v domačem okolju dobi dovolj možnosti, da pripoveduje, se pogovarja, in je v največji možni meri vključen v komunikacijske procese. Naloga strokovnih delavcev je, da otrokom pripravimo spodbudno in zanimivo učno okolje, zelo pomembno pa je tudi sodelovanje staršev s strokovnimi delavci, saj jih s svojim znanjem in idejami oz. izkušnjami lahko usmerjamo, spodbujamo, jim pomagamo. Z roko v roki bomo otrokom zagotovili dovolj možnosti za bogatitev svojega znanja. Ne le na jezikovnem področju, temveč na vseh področjih njihovega razvoja.

Viri in literatura

Bahovec, E. D. idr. (2009): *Kurikulum za vrtce*. Ljubljana: MIZŠ, Zavod RS za šolstvo.
Vojsk Jakofčič, J. (2018): *Larino potovanje: Zgodbica z vajami za razgibavanje govora*. Ljubljana: Mladinska knjiga.